

Feiz ha Breiz

Kelaouenn viziek gant skeudennou

GENVER 1931

Ma karit ar brezoneg reiz

Lennit ha skignit Feiz ha Breiz.

Feiz ha Breiz

Kelaouenn viziek gant skeudennou
RENÉ GANT Y.-V. PERROT

Koumanachou diouz ar bloaz : Breiz : 13 lir	Embanou diouz ar bloaz : 1/4 pajenn 150 lir
Frans ha broiou stag ont : 15 lir	1/2 pajenn 275 lir
Evid ar re a zo e diavébro : 20 lir	1 pajenn 500 lir

Evid ar c'houmanachou koulz hag evit an embannou skriva da :
M. Fr. GEORGELIN, administrateur, 4, rue du Château - BREST
C./C., Rennes 44-40

Kemennadurez d'hor c'houmananterien. — War golo an daouzekvet Feiz ha Breiz a en em gavo gant hor c'houmananterien, o fedimp, hiviziken, da baëa, o unan, raktal, d'an A. Georgelin, 4, Rue du Château, Brest. C. C. 44-40 Rennes, ha neuze n'o devozo nemed eiz gwenneg vizou evit degas d'emp o archant, e lech' eur skoed, ma rankomp karga ar post da vont da choulenn o archant auto beteg an ti.

Pemzek dez goude ar gemennadurez-ze, ma ne vez deuet netra d'emp, e kasimp, dre ar post, ar paper da baca.

TAOLENN MIZ DU

E tal an tan, gant L. B.....	1
Eun neubeud mennoziou diwarbenn ar vuez, gant J. L'HELGOUAHC.....	4
An Tad Maner, gant Y. U.....	7
An diou voutailh, gant G. P.....	12
Ar c'hi hag ar c'horn.....	20
An holen, gant G. DEWI.....	22
Eus an Arvor d'ar Menez.....	26
Keleier ar miz	34
Divinadennou.....	40

Adres nevez Rener Feiz ha Breiz

An A. Perrot, Rener Feiz ha Breiz, kure abaoe ar brezel e Plougerne, a zo bet anvet da berson e Scrignac, d'an 23 eus ar miz tremen.

E adres nevez a vezou eta hiviziken : M. le Directeur du Feiz ha Breiz, Scrignac, Finistère.

Hadou potach 'ha brouskon, hadou bleunioù

Hadou dibabet eus ar gwella tiez

TI A. HUON

Savet e 1840

L. AUDREN, DEUT WAR E LERC'H
13, Straed Siam — BREST

Télégr. AUDREN-GRAINES-BREST

Téléph. 5-35

BINVIOU - PESKETA
KERDIN - SIFELL A BEP SEURD

Brezoneg en ti TI A FIZIANS R. C. Brest 49

YEC'HED ar VUGALE

Ar « SIROP FERET » a-enep an Dokken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nez ha a yañha ar gwañ. Ouspeñn m'en deus eur vlaž eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Rampiasi a c'hell evrat an emulsionou, an eol-mor, ar sirop Porta, ar sirop Raifort iodé, pag all...» Ar vertuz en deus da yañhaat ar gwad, ouspeñ ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo peun-abeg ma n'her roet morske eu aner d'ar vugale taget gant ar dokken, an troukleanou leaz, ar werhl, an dourier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.
Dépot principal : GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), Brest.

Ali d'ar C'hounideien-douar

Al louzeier évid al loened o tougen hano MOREUL
eo ar re anavezeta ha prizeta. Gwellaat a reont o stal da
vagerien-loened Breiz.

1° POUDRE PECTORALE MOREUL, 7 fr. — Eul louzou eo ouz
ar strakouilhon.

2° POUDRE BALSAMIQUE MOREUL. — 7 fr. — Eul louzou evit
stanka ar troz-ruz.

3° POUDRE ARMORICAINE MOREUL, 7 fr. — Da lakaat ar pare-
zed da deurd ar gwele.

4° POUDRE CRAONNAISE MOREUL, 7 fr. — Louzou ouz klenved
ar moc'h.

5° POUDRE SUISSE MOREUL, 7 fr. — Louzou evit stanka ar
foerell d'an ebeulien ha d'al leueou.

6° POUDRE VERMIFUGE MOREUL, 7 fr. — Louzou ouz ar prenved.

7° POUDRE APERITIVE MOREUL, 7 fr. — Louzou da rei blaz
da zibri.

8° POUDRE AFRICAINE MOREUL, 7 fr. — Louzou da lakaat ar
parezed da c'houenn par.

9° POUDRE OVARINE MOREUL, 7 fr. — Da lakaat ar yer da zovi.

10° ONGUENT ROUGE MOREUL, 8 fr. — Mad da zevil c'houe-
zigelloù; eul louzou eo ouz koenv an divesker.

11° LINIMENT BRETON MOREUL, 9 fr. — Ouz ar c'hoenv-
gouzoug, ar strakouilhon, strihennou hì kaledeñou an izili.

12° REPARATEUR MOREUL, 8 fr. — Ouz gouliou ar c'hoen-
ch'en: pennou-glin dibennet, diskaz kignt hag all.

13° ANTIPARASITAIRE MOREUL, 8 fr. — Ouz klenvejot ar
c'hoch'en: debron, daroud, rogn, laou.

14° BREUVAGE MOREUL, 8 fr. — Ouz ar c'hoenv hag ar gwentr
gand ar c'hezeg.

15° METEORIFUGE MOREUL, 8 fr. — Da barea ar c'hoenv
diwar ar boued glas.

16° L'ACRAPAUDINE MOREUL, 8 fr. — Louzou ouz an tousog ha
klenved treid ar c'hezeg.

Sellet e vez ouz an Troaz er Grande Pharmacie MOREUL, Lan-
derne.

Gouennit e ti ar marc'hadour

ar Zoavon

e galleg « Le Plus Chic »

Hennez eo ar gwella

L'ÉCONOMIE BRETONNE

a créé à l'intention de
sa clientèle, un service de

LIVRAISON A DOMICILE

sans augmentation de prix

voitures et camions

52 automobiles circulent
chaque jour en
Bretagne

des milliers de clients
sont satisfaits !

A Plougastel, les Fraises ; à St-Pol, les Choux-Fleurs

dans l'EST la bière ESTA

(bière d'origine de l'EST)

Becs fins, demandez UN BOCK ESTA

Oui mais... la LIMONADE SPECK est la meilleure !

L'EVERITE couverture idéale (maisons, hangars, etc.).
S'adresser Etabl. Speck, 46, rue J.-Jaurès, Brest.

Levriou Nevez

GOULENNIT

Eun abardaez e Kervarzin

pez-c'hoari kentelius en eun arrest, gant Gweltas, savet diwar baperou presez santelez sant Erwan bet graet e Landreger etre an 23 a vezevenhag ar 4 a viz cost 1330 da lavarout eo 600 vloaz dres a zo da genver ar bloaz-man.

Ar pez-man eo an himi a zo bet c'hoariet gant Paotred Plidi, e Bleun-Brug Gwengamp, d'an 11 a viz Gwengolo diweza.

Priz : 6 real, kaset dre bost. Her gouenn ouz Rener Keritud, an A. Paul Raoul, 11, rue Algésiras, Brest C/C 15.916 Rennes.

Mouez Kerne

Eul leor nevez, 182 pajenn ennan, leun a werziou, a zoniou, a gontadenou, a zivinadennou, a grennalarioù hag a c'heriou, peched o lezel da vont da gall, dastumet e andor ar mezeiou du gand an A. Martin, person Gourin, setu petra eo Mouez Kerne.

Diwar leoriou evelse, savet a-gleiz hag a-zhou eo e vezog gellet peur-ober geriadur bras ar brezoneg hag ouz o studia an eil goude egile eo e vezog krouet tammoù ha tamm ar yez unvan a yez yez ar zilividigez evit hor broadelez.

Mouez Kerne a zo 2 skoued p'her prener en ti ha 7 lur p'her chaser dre bost.

Héz gouenn ouz Rener E. S. I. an A. Paul Raoul, 11, ue Algésiras, Brest. C/C 15.916. Rennes.

Istor Breiz evid ar skoliou

savet, e galleg, gand an A. Poisson ba moulet gand Imprimatur arc'hieskopti Roazhon.

Setu aman peaos'eou barnet al levr nevez-ze gant « Semaine Religieuse » Roazon :

HISTOIRE DE BRETAGNE, pour les enfants, par l'abbé H. Poisson, vicaire-instituteur. (En vente dans les Librairies et chez l'auteur, 14, rue Legraverend, C/C 8.307. 4 francs ; franco, 4 fr. 50).

« Nous possédons de savants ouvrages sur le passé de la Bretagne, mais nous n'en avons que très peu à l'usage des jeunes écoliers. L'ouvrage de M. l'abbé Poisson répond donc à une nécessité. » (Préface de M. Quilgars). Il a été rédigé, en effet, en vue de rendre plus facile l'enseignement de l'Histoire de Bretagne aux enfants. Les instituteurs et institutrices qui introduiront ce petit manuel dans leurs écoles, pourront, sans surcharger leur enseignement, faire apprendre à leurs élèves les faits principaux de l'Histoire de notre pays, qui mérite d'être mieux connu, et par là, mieux aimé.

Gwennennit al levr ouz an oberour war cùn pe ouz Rener E. S. I., an A. Paul Raoul, 11, rue Algésiras, Brest. C/C 15.916. Rennes.

67e BLOAVEZ

N° 1

KERZU 1931

Feiz ha Breiz

E TAL AN TAN

An diskar-amzer a zo aet war araok gand e labour; an avel foll, ar glao, ar reo, o deus peurzistaget an deliou melenet diouz ar gwez; deuet int a-benn evel, pa laverfen, da laza ar vuhez en hor parkeier hag en hor c'hoajou ; an traou, hag a zeblante kel laouénik c'hoaz, bremat 'z'eus eun nebeut miouz, n'ez eont mui e tu ebet; evel maro int. An oabl a zo deuet da veza goloet a gommoul teo, a guz an heol ouzomp hag a vir ouz e vannou skedus ha tomm, da bara war an douar; al labouséed ive a zo chen-chet, evel re all en o flas; gwelet e vezont a vandennou bras, o tremen a-us d'hor pennou, o vont war-du ar c'hoajou doum, ankounac'hant ganto o c'hanaouennou lirzin : pep tra endro d'eomp, a ro da anaout, eo dizroet ar goany, ar goany tenval, ar goany kriz. Nag ez int eurus ar re o deus ti hag oz, hag eur gwele da gousket en noz; eurus int ar re a c'heil, war an deiz, labourat da domma o izili, hag a c'hell pa deu an noz, azeza e kichen eun oaled leun a dan.

Digoret eo, peill zo, ar beilhadegou endro d'ar c'hef dero pe d'ar podad boued o poazat e korn an oaled. Arz-der griz, avel yen, barrou kazarc'h ha glao, an noz o tont a-daoù, mall a zo da ober al labour ouz al loened, ma vezog gellet mont d'an ti, el lec'h m'eo skler ha gwasket ha laouen en em gaout asamblez, goudé beza bet dispartiet, a-hed an deiz. Tenval sac'h eo, ne weler ket liou an daouarn ermaez, an avel-gwalarn a c'houez, a c'houez, hag a laka an doriou da storlokat hag an ti da grena; o warva Doue, na brao en em gaver en ti, endro d'an daol, war-ni boued tomm da zebri; na reuzeudik int an dud paour n'o deus ket kavet a lojeiz da dremen an noz.

Kerkent ha ma 'z eo dastumet traou koan, e koumans ar veilhadeg; ar merc'hed, goude beza graet o dever ouz ar vugale vihan, a grog en o nadoziou; ar gwazed o chacha war eur c'hornad-butum, a stag ive d'ober eun tamm bel-beterez bennak, e keit ha m'eman ar vugale, a vez er skol, daoubleget war o leoriou hag e chal da zeski o c'hen-teliou. An tan koulskoude a zo breman bras; e welet a rer, o pilammât en oaled; bremaïk pep hini a glasko e blas war ar skabell endro d'ezan, hag unan eus ar vugale gosa a gemero eul leor brezonek hag a lenno a vouez-uhel egr gountadenn pe eur gentel bennak; holl dud an ti a zigoro bras o diskouarn hag a zelaouo gant plijadur. — Ar marvailhou ken nebeut, ne vankint ket, marvailhou an amzer goz, keleier an amzer vreman, ar pez a vez bet klevet da zul ha da zeiz ar marc'had, pep unan a gav e beziad da lavaret. Aliës da zul hag awechou da zadorn d'an noz, eman ar c'his d'ober eun abadenn gartou pe zomino, etre tud an ti pe gand an amezeien. — Buan ez a ar veilhadeg endro, den na vez inouet, rak karantez ha doujans a zo er c'halonou, an eil evid egile ha peb unan en em gav eûrus er stad hag er renk m'eman. Pa glever an horolach o sini eiz taol, e teu peurliesa ar mare da lenn buhez ar zent, buhez ar zent! na vez ket dilezet, e gwirionez, dek gwech edoug ar bloaz, rak zoken, pa vez kalz labour, e kaver an tu d'he lenn epad ma walc'her an traou koan. Al leor santel! an holl o deus plijadur ouz e zelaou hag an eil goude egile eo, e fell d'ezo he lenn ; pa zaver d'ar penn-uhela d'an ti, her gweler du-hont, klu-chet war stal ar bara, koz koz eo, hag a forz da veza bet digoret bemdez, n'en deus ket a c'hoant da zarra mui, n'eo ket eur souez e.vefe mogedet ha louzet eun fannig gant roudou an daouarn; sonjif ta, ar vamm-goz eo he devoa he bet antronoz he eured digand eur voereb d'ez. Koulskoude ar vugale-vihan a zo koulsket-milk en o gwele; o c'hevret a rer bep an amzer, evel o komz hag o c'hervel unan bennak e kreiz o c'housk, met an holl a oar emaint oc'h hunvreal; den ne ra evez outo. Ne glever mui grik ebet, an holl a zo tavet breman en ti, er maez, an avel a c'houez atô, eur vouez neuze a lavar « En hanô an Tad hag ar Mab hag ar Spered Santel », hag a lenn buhez ar

zent. Endro d'an oaled, an daouarn o deus graet ive sin ar groaz; n'ez eus mui nemet skouarniou o selau rak er c'homzou, er c'heteliou, er skoueriou a gouez diwar mu-zellou al lenner, ez eus evel eur vertuz, eun nerz hag a zigas dudi er spered ha joa er galon. Epad an deiz, al la-bour, an amzer a zo bet tenn, prest oar bet da fallgaloni ha da gueza dindan ar zamm ha breman ar zonj eus an holl boaniou-ze a nij kuit hag a lez hepken ar zonj eus ar miriou gounzezt. Ar zent koz eo a zav eus o beziou; ke-meret a reont buhez a-nevez hag e teuont evit rei kalon, evit komz ha kelenn o bugale. Goude buhez ar zent, goude beza o gwelet evel gand an daoulagad, o c'hevret evel gand an diskouarn, nag aës, na freâus eo d'an tiad tud a-bez, kouenza d'an daoulin evit lavaret grasou. Dre ar bedenn oa bet koumanset an dervez, en eur zevet diouz ar mintin, dre ar bedenn c'hoaz, eo e vez o echuet. Da Zoue oa bet roet ar galon en eur zihuna, da Zoue eo e vez o roet en eur vont da gousket; e gwirionez, da Zoue ha gant Doue, eo bet ar galon-ze epad an deiz, epad m'oaa daoubleget ar c'horf evid al labour er parkeier, penaos Doue ne zigasfe ket breman e elez da astenn o mantell war an ti kristenze, evid e zifenn enep danjeriou an noz du hag evit ma vezou laouen an hunvreou..

An den a c'hello mont da bell eus ar gêr, chench a c'hello bro ha micher, gwelet a c'hello kals traou kaer, keriou ha broiou pinvidik, morse ne gavo netra par, e nep lec'h ne danvo netra ken mat ha ken c'houek d'e galon a vreizad, eget ar beilhadegou-goanv-ze, tremenet e kichen e dad hag e vamm garet, laouenaet gant c'hoarza-dennou lirzin e vreudeur hag e c'hoarez, endro d'an oaled leun a dan.

« An nep a c'houez bemdez a c'hounit e repoz
D'an dud vat Doue en deus graet an noz. »

L. B.

Eun nebeud mennoziou diwar-benn ar vuhez

Petra bennak pe b'ou bennak a vev a rank, eme an Doktor bras sant Thomas, kaout ennan e-unan, ha nann gortoz a-ziavaez, mammenn e nerz ha gwazienn e ober; den eta ne vezou douget da rei an hano kaer a « veo », na d'ar steredenn aour a sked a-uz hor penn, na da blanedenn ront an douar-ma, eviti da ober, war he hirgelc'h, etre peder ha penip kant leo dre yunud, na d'an èr skany, ledet a bep tu d'eomp hag a dreuz a-denn-askell, adalek ar mintin beteg an nc'h, bandennou laboused, na d'ar mor finvus a luska, war gr'ebell e goummiou, ar stur'er hag e vag, na d'ar mennoziou m'aehagnet, aet o bléo diworno. Traou evelse ne hellont, dreizo o-unan, e nep doare, degas kemm ebet en o stad; sklaved int holl, penn-kil-ha-troad, ha neta ken, laouet evelato, diouz lavar ar prophet Baruch, da veuli o C'hrouer, dre o aked da blega d'al lezennou roet dezo gantan, poan ha doan enno, er c'hontrol, hervez meno an Abostol, ken al'ës tro ma implij an den o servichou evit dic'hoanta e youlou divalo.

**

E rouantelez ar plant eo en em ziskouez ar vuhez evit ar wech kenta; ganto eo goloet he fazenn izella, hag an diweza soun e tistag, evel ma komz sant-Denez, enno eo her c'helever. Ar « philosoph » Aristot a ro d'eomp da anaout n'eo buhez ar plant nemet eur c'houesk dibaouez; o begou hir ha tano, emezan, a sankont en douar, evit dastum eno ha tenna ac'hano o bevans pemdeziek, hag o « c'horollennou » a g'nnio gont da bokou an aezenn pe da vannou an heol, da veza livet brac, araog ma taolo an nevez-amzer war o fenn he c'hurunenn a vleñu. Ouspenn eun hanter

million a rummou plant a zo skignet dre bevar c'horn ar bed, kaeroc'h, skedusoc'h, souezusoc'h an eil eget egile, ha neb a vefe lemm awalc'h e lagad evit di-neiza kement marvalh en deus k'zellet dourn Doue war o dremm ne gafe ket, evit sur, e holl yezou an dud, komzou gouest da embann, egiz ma vefe red, braster, furnez, gouziegez an Oberour hep par en deus graet an traou ze.

Gant an aneveled mut e savomp eur bazenn uheloc'h war skeul verr ar vuhez; d'shenvel diouz ar plant ne hellont na d'blas na santout, ar c'hoec'h kant million rumm eo graet ganto arme vrás al loened a dany dousder ar vuhez, muioc'h pe nebeutoc'h, hag a vale, a ruz, a red, a nij, diouz an doare anezo, eus eui lec'h d'eul lec'h all, bountet holl warzu o fal, dre eun hent dichanjas, gant eun nerz kuzet ha mister'us, aes evelato d'vinout ennan galloud hep muzul ar C'hrouer e-unan. Arvesti a-lost ouz aneveled zo, ha pa ne ve nemet epad eun dek munud hepken, a zo eun dudi, ken evit ar spered, ken evit ar galon, kement a vurzudou en em zispleg dirag an daoulagad digor bras da zellet; beachou ar pesked, ne'ziou al laboused, hoaz'ou an amprevaned, pebez traou estlammus! ar gwenan dillo a ziskoulm, en eur c'hoari, a lavar an Aotrou Marchal, eur gudenn, pe skaeroc'h, e galleg, eur « problème de minima » kavet d'aes gant paotred ar c'halkul uhela; ha p'ou ne anavez ket ar ger-man euz an « entomologist » brutet Fabre, bet keit all penn ouz penn gant e amprevaned: « Ne gredan ket e Doue, e welet eo a ran ».

Eur gammed c'hoaz ha setu ni pignet beteg an den, sounnet e dinell war an douar, met troet e dal

warzu an neav ha gouest d'e dizout, gant ma chomo harpet dalc'hat e wanded war nerz an Holl-Chaloudek; eur spered en deus, frank, ledan, doun, digor da gement gwrionez a zo, hep astal war roud an eil pe eben anezo; seulvui en deus, seul vui en deus c'hoant kaout, ha n'en do e walch'morse, nemet leuniet e ve, dreist gonvor, gant ar feunteun-ze a skianchou ma 'z eo ar Wirionez kenta; eur volontez en deus, hi, ives, divent, hep termen na muzul, graet evit ar Mad, atao o kestal hini pe hini, fals pe wir, bras pe vihan; an naon bepred etre he dent, petra hennag a zebr, ha barnet da gaout naon, keit ha ma ne vo ket bouet gant ar Mad a ziver hag a zired diouantan kemant mad all a zo; eur galon en deus, hep bevenn evel e spered hag e volontez, douget da garout, dre gaer pe dre heg, met re alies siouaz! poulzet war henhou a-dreuz gant drouk-youlou ar c'hig ha gwaleurus awalc'h evit en em zaotra, e teil al loudouriez, hag hi graet evit en em veazi er mor hep ribl a garantez ma 'z eo an Aotrou Doue. Paotred ha merc'het foran, re voazet da zarempredi ar feunteuniou flerius, selaou't mouez h'rvidous ha leun a zaelou ar paourkez barz, Alfred de Musset, bet lazet yaouank c'hoaz gant chas klarv e dechoa heugus:

(Er plijaduriou faos e karan o gervel
E kavan blaz ker fall mag e kredan mervel).

Ah! buhez an den, buhez e spered, buhez e volontez, buhez e galon, na kaer int o zeir, pa vezont reizet mat! Met pegen pell emaint goulskoude euz hini an Aelez, e huelder an neav, euz hini Doue, dreist-holl-penn-abeg, gwrienn, eienenn an holl vuhez'ou all!

(*Da genderc'hel*).

J. L'HELGOUAC'H, O. M. I.

Buhez an Tad Maner

Misionou 1669 a voe graet e eskoptiou Kemper ha Leon. Eun niver bras a dud adarre a voe kelennet ha santellaet.

N'ouzoamp ket kalz a dra diwarbenn misionou Nevez, Eskibien, Aodiern, Primelin, Sant-Tujan, Riek, Merleak, Koray. Eskob nevez Kemper, an aotrou Koetlogon, a welas ar parrezio-ze goude ar mision hag a roas enno ar Gonfirmacion. Evelse e kave tud preparet mat da glevet e genteliou hag e c'hourc'hemennou.

Da viz mae, evel kustum, an Tad Maner a brezegas e Douarnenez. Skuiz maro oa. Met Doue her frealzas o igas d'ezan eur misioner eus an dibab, an aotrou Esnault, doktor e Sorbon. Heman a oa eur misioner brudet, en doa prezeget e kalz parrez'ou eus Frans, hag en doa c'hoant gwelet gant e zaoulagad e-unan petra oa misionou Breiz. Dont a reas war droad eus Paris da Vreiz, hag evit gellout labourat en hor bro, ec'h en em lakeas da zeski ar brezoneg.

Eur misioner all a en em ginnigas d'an Tad Maner: an aotrou a Bontkallek, eus Riek. Heman, epad mision Riek, a zeskas gan an Tad Maner en em zistaga muioch mui d'ouz madou ar bed. Ker skoet e voe e spered, ma kuiteas ar bed eun nebeut bloavezio warlerch, goude maro e wreg evit beza beleg. Mervel a reas person e Riek.

Erfin an Tad Maner a gavas an den a c'hede a bell zo: eul Lean eus e Urz, gouest da gemeret war e ziskoaz eul lodeun eus e garg pouunner. Er bloaz 1668 e teuas d'ezan an Tad Visant Martin, Breizad dre ar gwad, ha Breizad a galon. Anaout a rae ar brezoneg, yec'hed en doa; yaouank oa c'hoaz, rak n'en doa nemet 40 vloaz, desket bras war ar skianchou sakr, pre-

zeger helavar. Meur a wec'h, p'edo yaouank, en doa klevet an Tad Maner o prezeg, ha c'hoant en doa d'ober eveldan vad d'an eneou, d'o gounit da Zoue.

Dre vision Lesneven eo e komansas an Tad Mar'in. An aotrou Esnault a voe ive hag eur beleg all, doktor e Sorbon eveldan, Andre ar Meur. Eun ugent beleg bennak a ziredas da vision Lesneven.

Kalz tud a zistroas ouz Doue, ha da zeiz ar gommunion evit an Anaon, 18.000 den bennak a dosteas ouz an daol zam'el. Evel m'hon eus lavaret diwarbenn Lan-divis'au, tud eus a bell a zirede d'ar barrez e veze mision enni, evit gounit induljansou o kommunia evit an Anaon.

Da fin ar bloaz 1669, eskob Kemper, an aotrou a Goetlogon, a skrivas d'an Tad Maner ez oa en e eskopti eur barrez hag he doa ezomm bras da veza sikourel: parrez Tregunk. An Tad Maner a gasas eur misioner da barrez Tregunk da gompeza an traou ha da brepari an dud d'ar mision.

Hen a yeas da Wened da velet an Tad Kerlivio hag an Tad Huby, evit goulenn kuzul diganto diwarbenn sevel eun ti a Retred e Kemper evel ma oa e Gwened. Chom a reas e Gwened eul lodenn vras eus miz'ou genver ha c'houevrer 1670, ha pa zis'iroas da Gemper e klevas lavaret n'oa ket aet mat an traou e Tregunk. An dud n'o doa c'hoant ebet da gaout eur mision, hag an aorou person zoken ne fell'e ket d'ezan rei digemer d'an Tad Maner.

An Tad Maner, hep marc'hata, a en em lakeas en hent evit mont da Dregunk gan' dek misioner hag an Tad Martin. Kavet e voe lojeiz ha kement a oa ezomm. Goude ar brezegenn genta, an dud a voe gounezet hag a ehanas da enebi ouz ar mision. An aotrou person e-unan a voe gounezet; pedi a reas ar visionerien da leina en e di, hag eun taol chans eo n'en dije ket roet lojeiz d'ezo, rak epad ar mision ar presbital a goue-

zas en e boull eul lodenn anezan. Ma vije bet ennan ar visionerien, e vijent bet flastret dindan an treus'ou.

Ar mision a voe kaer meurbet. An holl a govesas o fec'hejou, beteg ar vugale se'z vloaz. Epad m'edo, eun deiz, an Tad Maner o prezeg diwarbenn sam'elez ar Werch'ez Vari, e voe klevet eur vaouez o lenva, glac'haret holl. An dud all a lenve ive, hag ar prezeger e-unan n'he'llas ket dere'hel e zaelou. Ar vaouezze a lenve, evel Madalen, war he fec'hejou; goulenn a reas pardon a vouez uhel evit he skoueriu fall, ha da c'houde ez eas da veva en eul lec'h all, gant aon da goueza adarre er pec'hed.

E Tregunk an Tad Maner, oc'h ober tro an tiez, a gavas eur beleg koz koz, hanvet Yann ar Baradoz, eus hano ar ger m'oa ganet enni. Kant vloaz en doa, ha santel en doa bevet; en eur vro hag edo, enni an dud ken troet da eva, n'oa bet morse rebech ebe: d'ober d'ezan.

Epad mision Tregunk, d'an 19 a veurs 1670, gouel sant Jozef, eo e voe digoret e Kemper ti ar Retred. An Tad Maner eo a ehoan'eas kaout e Kemper an ti-ze, rak gouzout a rae pegement a vad a oa bet graet gant an ti Retred savet e Gwened. Gwened a oa re bell evit tud eskopti Kemper, ha talvoudus oa kaout tostoc'h eun ti henvel.

N'e ket hep poan, sklear eo, e voe save: ti Retred Kemper, rak ker e kouste, hag aluzennou an dud vat, d'ezo da veza bras ha niverus, ne zigasent ket an arc'hant a oa ezomin. Met e penn skolach Kemper oa bet hanvet an Tad Jegou, eun den desket bras, hag ous-penn leun a nerz-kalon hag a ijin. Heman a gasas al labour da benn. Sikouret e voe gant an itron a Vrennil'hag an aotrou Picot, person Plougernevel. Ar re-man, etrezo o daou, a roas 500 lur. Beleien, tud-chentil, micherourien, labourerien a zikouras ive, o rei lod arc'hant, lod mein, koad, lod all labour o di-

vrec'h. An itroun a Bratelas, pinvidik bras ha karan-tezus meurhet, a roas he-unan peadra da zevel eul lodenn vras eus an ti.

Eun ti kaer a voe graet, enna 80 kambr, hag ous-penn saliou bras, diou renkad gweleou enno. Plas a oa da zigemeret 200 den er memes amzer.

E Gwened e veze gwelet be'eien, tudehenfil, bouri-chizien, labourerien, micherourien o tont da heulia ar memes retred. E Kemper, an Tad Maner a roas ali d'ober dishenvel, da c'hervel er memes amzer an dud eus ar memes stad, tudchentil gant tudchentil, bouri-chizien gant bouri-chiz'en, labourerien gant labourerien. Evelse e veze gellet rei aesc'h da hep rumm ar ch'enteliou o doa ezomm da glevet. E Gwened, an Tad Huby eo a rene ar Retred gant daou eus e genvreudeur. O zri e choment stag ouz skolach ar Jesuisted. E Kemper an ti a voe renet gant an Tad Jegou, mestr ar skolach, ha da c'houde gant ar re a zeuas en e blas.

Adaleg ar penn kenta, ti ar Retred a reas kalz vad. Eun dudi oa gwelet an dud o senti ouz ar reolenn, o'ch ober kement a veze gourc'hemennet d'ezo. Gant diegi e kuitaent an ti santel, ha sklerijennet, kenner-zet, ez aent da skigna en dro d'ezo skoueriou ha ken-teliou mat.

Daoust d'al labour en doa bet gant Retred Kemper, an Tad Maner a reas evelato misionou er parreziou. Goude Tregunk ez eas da Veuzek-Konk, Moelan, Lan-riek, Langolen. Epad miz mae e prezegas e Douarnenez, ha da c'houde e Plourin-Montroulez hag e Ploumoger.

An Tad Visant Martin a gendalc'he da labourat. Met deuet oa ar mare d'ezan d'ober ar pez a hanver e drede bloaz en eul Jeandi Jesuisted. An Tad Oliva, Rener bras an Urz, hen diskargas eus ar bloaz-ze hag a lavaras d'ezan kenderc'hel d'ober misionou e Breiz. « Ar

misionou-ze, emezan a dalvezo d'ezan da drede bloaz. »

An Tad Oliva askrivas ive d'an Tad Maner a-nevez: « Eürus oun o kleet hoc'h eus kavet en Tad Martin eur misioner evel a c'hoantaech. E rei a ran d'eo'h a galon vat. Marteze e c'hello tenna diwar ho kein eul lodenn eus ar bec'h hoc'h eus da zougenn. N'hellan ket lenn ar c'heleier diwarbenn misionou Breiz hep santou; ar Garantez evit Doue o kreski em c'halon. Kendalc'hit, Tad ker, da labeurat er winienn-ze, evel hoc'h eus graet bete vreman. Ra blijo gant Doue skuilh heb ehan e c'hrasou war bro Vreiz. Eun deiz ar Vretoned-ze a vez o evidoc'h eur gurunenn a c'hloar. »

Y. U.

An diou voutailh

Gwilhou an Ozac'h, merour Kerzavid, e parrez Plougonyen, a oa eul labourer mat hag eun den a urz; poania a rae edoug an deiz, e vaouez hag hen, evit sevel e dri bugel ha paea e C'houel-Mikael, met n'en devoa ket a chans; koll war goll a en em gave gantant hag en deiz-se edo o vont da Vontroulez da werza e vuoc'h ziweza.

Tenval e oa e Benn; krog e kabestr e vuoc'h e kerze en he raok, strafuilhet, o sonjal en amzer da zont. Petra deuje da veza hen, koulz hag e dud, ma ne c'hellje ket paea e Chouel-Mikael ?

Ker reuzeudik ec'h en em gave ha ker fallgalonet pa dremene ebioù kroaz Bohast, savet war lein eun dosenn e wéler diwar he c'hern traonienn ar Jarlot ha Trovorgan hag, er penn pella, Montroulez, ma azezas war chichenn ar groaz goude beza tennet e dok d'he saludi.

En eum taol, Gwilhou an Ozac'h hanter voredet, ker skuizet e oa gand ar bale ha gand an enkrez, a voe dihunet gand eur vouezig skilfus :

— Selaou 'ta, paotr, gwerza a rafes d'in-me da vuoc'h ?

Gwilhou o klevet komz outan a zizroas hag a welas eur c'hoz tamm paotr bihan ha n'en devoa ket a dri droatad uhelder daoust m'en devoa doare da gaout eun daouugent vloaz bennak, da nebeuta ; gwisket e oa evel eun dijentil, gand eur zae c'hlas, eun tok du, eur bluenn wenn outan, ha boudreou'ler en drô d'e ziwesker. E zaoulagad a verve en e Benn. Evid an eil gwech e lavaras : « Lavar 'ta, gwerza a ri d'in da vuoc'h ? »

Goude beza bet nec'het, eur pennad, ar c'houer a respondas gand enkrez, o veza m'en devoa aoun rak unan hag a gemere evid eur c'hornandon : « Gwerza a-walc'h a rafen va buoc'h d'it ma roes d'in 50 skoued evit ; n'her roïn ket evit nebeutoc'h, rak muioc'h eged evelse a dalv ! »

Ar paotr bihan a c'hoarzas : « N'ez pezo diganen nag aour, mag arc'hant, met eun dra bennak kals presiusoc'h eged an dra-ze. Gouzout a ran ez out paour raz-iliz, mat, ar pez a ginnigan d'it az tennou an dienez hag az kraio pinvidik ma ouezes hel lakaat da dalvezout ! »

En eur vont kuit e tennas eus e c'hodell eur voutailh wer tenval da ziskouez da Wilhou :

— Mont da rei va buoc'h evid ar c'hoz boutailhze, a ! biken avat; petra 'rin-me gand eur penesi evelse ? Nann ! nann ! ma 'z peus c'hoant d'he c'haout degas hanter kant skoued aman !

— Selaou aman ganen, va mignon, a lavaras ar C'hornandon ; ma kinnigan ar voutailhze d'it eo evit da yrasha mad; kemer-hi eta; Distro d'ar gêr, lak hi war an daol ha lavar : « Boutailhig, gra da vicherig ! » Ne lavaran ket hirroc'h d'it ; gwelet a ri da-dunan petra denni anezi. »

Gwilhou a jomas pell hag hir nec'het :

— Tou d'in aman, dirak ar C'christ a zo ouz ar groaz-ze n'emaout ket o klask paka eur paourkaez den.

— Me ne douan netra, eme ar c'hornandon ; lez pe gemer; gra unan a zaou; bez dinec'h, ma ne gemeres ket va boutailh e varvi en da baourentez.

— Mat, kemer va buoc'h, eme an tregeriad, ha ra 'z i gand an diaoul ma 'z peus klasket va laerez.

— A ! breman, welan e komprenes eun dra bennak, eme ar c'horrug. Hep dale am trugarekay ; dizro d'ar gér ha lavar d'az kwreg skuba da di ha kempenn an daol ha gra neuze ar pez am eus lavaret d'it.

Mont a eure dre wenojenn Milin-Vreon, o cha-cha ar vuoch a-bouez ar gordenn ha Gwilhou an Ozac'h a zizroas da Gerzavid gand e voutailh en e chodell nec'het a-walc'h en aon da veza degem-ret fall gand e wreg :

— Sell 'ta, emezi, te 'zo dizro, ken abred all !

— Ya ! emezap ; kavet em eus eur prener e kroaz. Bohast hag em eus gwerzet raktal.

— Michans ez peus bet eur priz kaer; hanter kant pe dri ugent skoued, da nebeuta; ezomm a-walc'h hon eus.

— A-raok lavaret netra ebet ken d'it, eme an ozac'h, e c'houllennan ouzit ober daou dra: skuba an ti ha renka ar skudili war an daol; goudeze e livirin d'it perak an dra-ze.

Ar wreg souezet a glaskas gouzout perak e roe he gwaz d'ezzi am urziou a roe, met hen ne lavare grik ; Skuba a eure evelato an ti ha goudeze e lakeas eun doubier war an daol gant pemp skudell ha pemp loa. Neuze Gwilhou a dennas ar voutailh eus e vruched, he lakeas war an daol evel ma oa bet gourc'hennet d'ezan gand ar

c'hornandon hag a lavaras : « Boutailhig, gra da vicherig ! »

Raktal ar bont a darzas evel bont eur voutailh Champagn hag e tiskennas eus ar voutailh daou geginer koant, gwisket e gwenn, gant diouaskell war o c'hein, hag a zouge war o daou zourn pladennou arc'hant; en unan e oa eun tamm ragot hag en egile stripou.

An ozac'h, ar wreg hag an tri bugel a jomas se-bezet, na petra 'ta, o welet kemend all; an daou geginer a renkas ar pladou, hag a en em denna kerkent adarre en o boutailh.

— Da eo d'ecmp debri, eme an ozac'h d'e wreg; an traou-ze holl a zo d'eomp.

Hag e stagjont da zebri; mat e oa ar geusteu-renn dreist holl evito ha n'o devoa da zebri nemet bara du, krampoez ha laez tourgouilh. Unan eus

ar geginerien a zegasas eur youtailhad chistr hag egile eur youtailhad win.

— O! na peger mat eo an traou-man, eme ar vugale a oa eur blijadur o gwelet o tebri endra m'edo o zad o konta penaos en devoa troket e vuoc'h ouz ar youtailh lurzudus-ze.

Eur wech ma voe debret ar ragot hag ar stri-pou ar geginerien a zegasas per poazet er gwin hag eur peziad kouign amann. Pa voe debret al lipouzerez-ze e voe degaset ar c'hafe.

— Biskoaz n'em eus graet eun hevelep pred, a lavare ar vaouez estlammet; na pebez chans ez peus bet, Gwilhou, o kaout ar c'hornandon-ze war da hent ; hiviziken e vez eur blijadur d'eomp beza war an douar-man.

Hag, e gwirionez, bep pred, ec'h en em gave an daou geginer bihan da zervicha da Wilhou, d'e hini goz ha d'e vugale, ar pez a oa dleet. Pa veze tud diavaez e veze muioc'h a voued war ar pladou ha den ne zave diouz taol hep m'en divije gellet debri leun e gof. Dizale ne oa ken brnd dre ar vro nemed eus boutailh lurzudus Gwilhou hag an holl o devoa ioul da goueza war eun taol chans elevadan.

Eun dervez, mestr Kerzavid a c'hoanteas gwelet e-unan penaos ec'h en em gemeret evit lakat ar voutailh da ober he labour. Goude beza debret hag evet mat e lavaras d'e verour:

— Sell aman, Gwilhou; red eo d'it gwerza ar youtailh-ze d'in !

— O! biken avat, aotrou; re, en holl, a vad a ra d'in.

— Selaou aman ganen ha gwel ar pez a ginnigan d'it; m'her roes d'in e roin d'it Kerzavid gand an teir ferm a zo enni hag eo an hini a laboures ar vihana anezo o zeir. Ouspenn-ze e roin d'it teir

gazeg, dek buoc'h, hanter kant penn-danyad, pem-zek penmoc'h lart ha 500 skoued c'hoaz war ar marc'had. Gwelet a res peger brokus oun en da genver. Gant an holl draou-ze e vezi unan eus pin-vidika ezac'h Sant Itrop.

Touellus e oa komzou an aotrou; ar paourkaez Gwilhou, goude beza ginet eur pennad, a roas e youtailh. E vestr a reas hervez ar marc'had ha Gwilhou an Ozac'h a deuas da veza eun tiek pin-vidik bras.

Siouaz! an traou ne 'z ejont ket endro hervez e c'hoant; kals loened a varvas d'ezan; an tan gwall a zevas Kerzavid vras hag an eost a oa el labou ; eun noter laer a lakeas Gwilhou da zina paperiou d'e beurribrina. E tri bloaz en devoa kollet e holl beadra hag edo adarre o vont da foar Vontroulez gand an diweza buoc'h a oa en e graou da welet ha kaout a c'hellje eur gwenneg bennak eviti rak ne oa ket eur gwenneg en ti.

Endra ma tremene ebiou kroaz Bohast e chomas a-zav da zonjal er chans en devoa bet da gaout eur c'hornandon, dre eno, tri bloaz-kentoc'h :

— A! emezan, ma kærfe ar c'horrig-sé rei d'in eur youtailh all henvel ouz ar genta, ne vijen ket ker sot ken d'he gwerza d'eun all !

A vec'h m'en devoa lavaret ar c'homzou-ze ma welas ar c'hornandon o tont warzu ennan eur zae wer war e gein hag eur bodreou ler endro d'e zi-wesker:

— N'ez peus ket a zoare da veza gwall laouen, na gwall binvidik, Gwilhou an Ozac'h, daoust ha torret ez pije va boutailh ?

— N'em eus ket torret-ho poutailh, aotrou, met diskiant a-walc'h oun bet d'he gwerza ha kollet em eus kement tra am oa bet eviti. Eun aluzen

gaer a rafec'h d'in, sellit, ma karfec'h rei eun all d'in henvel outi.

— Dre druez ouzit, eme ar c'hornandon e roïn d'it eun all hag a vez gwelloc'h c'hoaz zoken eged ar genta ; met diouall n'he c'hollfes, rak ne roïn hini all ebet d'it ken ha-n'am gweli ket ken !

Laouen bras, Gwilhou a roas e vuoc'h evid ar voutailh hag a zizroas d'ar gér d'ar red :

— Emaomp barrek, adarre, emezan d'e wreg ; eur voutailh all am eus bet !

Ar wreg, lorc'h enni, a en em lakeas raktal da gempenn an daol ha pa oa prest pep tra warni, Gwilhou a lavaras ar gomz vurzodus :

— Boutailhig, gra da vicherig !

Met, siouaz! en taol-man n'eo ket daou geginer koant eo a lammais er maez eus ar voutailh, met daou gornandon koz a dorras kement tamm priach a oa en ti hag a en em lakeas da skei goudeze en dra c'helljont war ar gwaz, ar wreg hag ar vugale daoust d'o youc'hadennou ha d'ar boan a gemerent da dec'hout diouz an taoliou. Pa voent skuiz o skei e lammjont er voutailh o lezel-holl dud an ti bronduet o c'horfou gand an taoliou baz.

Endra ma ouele ar wreg hag ar vugale, Gwilhou an Ozac'h a zonje. En eun taol e savas, e tapas ar voutailh villiget hag ez eas da vaner Rosampoull el lec'h m'edo e vestr koz o chom. Kacut a eure an aotrou er zal vraas, gand eun toullad mignoned, o leina diwar goust ar voutailh en devoa gwerzet :

— A! ta! Gwilhou, emezan d'e verour koz dal m'hen anavezas, n'ez peus boutailh ebet ken da werza d'in !

— Eo, laouen, avat, eme Wilhou; eun all am eus, gwelloc'h eun tamm mat eged ar genta. Ez an da ziskouez d'eoc'h ar pez a cheller da ober ganti.

Kerkent ha m'en devoa lavaret. « Boutailhig,

gra da vicherig ! » Setu ma voe gwelet eun toullad diaoulou bihan o lammatt eus ar voutailh hag o skei war gement hini a oa er zal ha dreist holl war an aotrou. Ne gleved nemet youc'h an duif o klemm ha strak ar gwer hag an asiedou o terri :

— En hany Doue, eme an aotrou, kloz an daou ziaoul fall-ze en o c'haoued pe e vezin lazet ganto !

— N'o galvin, eme Wilhou an Ozac'h, nemet p'ho pezo restaocet d'in va boutailh all.

— Kemer hi, eta! Her rei a ran d'it, met, en hany Doue, n'es ket da lezel al loened fall-ze d'am laza !

Gwilhou a graouias e zaou gornandon fall hag a zistroas d'ar gér gand e ziou voutailh. Adalek neuze e vevas eurus. An daou geginer a lake boued sasun war e daol hag an daou ziaoul a en em garge da rei roustadou bazadou da gement hini a gemere gwarizi outan. Pa varvas, e vevelien a en em vesvas epad ar pred a voe servichez en dizro eus an enterramant hag a dorras an diou voutailh vurzodus. Abaoe den ebet n'en deus klevet hano eus a hevelep boutailhou.

G. P.

AR C'HORN HAG AR C'HI

Eun dimezell goz a oa
azezet, gant he c'hi bi-
han, e korn kombod eur
wagon, e kichenik an nor.

Dirazi e oa eun aotrou
koz a jache kement war
e gorn-butun ma oa bee'h
oc'h en em welet er wa-
gon gand ar moged a za-
ve dioutan.

— Aotrou, eme an di-
merezell, ar butun a ra
droug d'in.

— : D'in-me e ra vad.
— : Din-me e ra droug
pa lavaran d'eoc'h.

— : Moged a rankan da
ober da gas kuit ar flaer
an diaoul a zav diouz ho-
koz ki bihan.

— : Va...
— : Ya ! eun don-
jer eo e welet.

— : Petra livi-
rit ?

En he c'hounnar
an dimezell a da-
pas krog e korn-bu-
tun an Aotrou koz
hag her strinkas er
maez, dre ar pre-
nestr.

Ha setu i o daou
da zeni evit lakat
an tren da jom a-
zav. Eur vunutenn
goude edo an tren a-zav.

Mestr an tren a deuas da welet petra a oa en em
gavet :

— Aotrou, eme baotr e gorn-butun, an dimezell-
ze n'eo ket fur a-walc'h !

— : Aotrou, eme an dimezell goz, an den-ze a
zo eun torfetour.

— : Laeref he-deus va c'horn-butun.

— : Lazet en deus va c'hi.

Ne oa test ebet, rak ne oa nemeto o daou er
c'hombod. Mestr an tren a oa laket ken
hag eur c'hi war eur c'hravaz ; en eun taol setu ma
voe gwelet ar c'hi bihan o tont d'an daou lamm
warzu komvod e vestrez, ar c'horn en e c'henou ;
an aotrou a bokas d'ar c'hi ; an dimezell a ven-
nas ober kement all d'ar c'horn, met e lec'h pokat
d'ar c'horn e pokas d'e vestr. Dimezi a rejont dem-
goude ha beva a rejont eurus o daou ; hen ne gle-
ve ket ken a flaer gand ar c'hi nag hi gand ar
butun.

DRE AR BED

AN HOLEN

An holl, emichañs, a oar petra eo an HOLEN, anvet c'hoaz *holen pe c'hoalen* e broiou a zo. An holl a oar e talv evit salla, evit rei blas d'ar boued a vefe gwall c'hoular a-hend-all, hag e talvez iveau da virout ouz an traou da vont da fall. Roet e vez d'an dud dindan daou zoare, an *holen glas* hag an *holen gwenn*.

Breman, ma n'am befe nemet an dra-se da lavarout d'ec'h ne dalvez ket ar boan d'i mont da zuri païennou *Feiz ha Breiz*. Eun dra a gav d'in a zo evelato mat da ober : lavarout d'hol lennerien ar pez ne ouzont ket diwar-benn an holen.

Kavet e vez an holen er mor; ezomnt ebet da lavarout, ma 'z eus ennañ war-dro 30 grammad dre bep litrad dour. N'eo **ket** hepken holent a zo er mor, a bep seurt traou a zo, kement a tra c'hellfer lavarout, betek an aour zozen, hep ankounac'haat ar pesked, ar c'hregin hag ar bezin hag a daly e gwirionez kalz muioc'h eget an aour e-unan. Talvoudeka tra a gaver er mor eo avat an holen.

An holent hag an den

An holent n'eo ket mat hepken da wellaat blaz boued an den ; ret eo d'ezan. Holent a zo e diabarz an den : ar gwad hag an doureñ a red dre an holl izeli a zo soll. Mont a ra er-maez dre an troaz hag ar c'houezenn. Evit stanka al lec'h gouloët evelse eo e ranker kemer holent da heul ar bevañs. Holent a zo e pep-tra : en dour, el laez, er c'high, el louzeier kegin ; n'eus ket trawalc'h, avat, ha setu perak e ramkomp kemer c'hoaz ouz o heul. Ma ne vefe ket a holent pep tra a varve : ne chomfe ken ar vuhez war an douar: gwelet ez eus bet e gouelet lec'hioù kras Afrika al loened gouez o tont eus a bell evit

gellout lipat eur maen holent bennak. E-touez an dud gouez e talv a-wechou an holent evel arc'hant, kement a bouez en deus evito. Ha setu perak eo ken talvoudek kaout holent marc'had-mat.

An holenegou

Kemeromp eur banne dour mor en eur gastolodenn ha graomp tan dindan. Ma talc'homp an dour da virvi e-pad pell amzer, nebeut dre nebeut an dour a yelo da voged, uza a raio, evel ma lavarer, hag e chomo e foñs ar gastolodenn eun dra wenn : holent eo evit an darn vrasa. Pa 'z eer d'an aod e weler alies iveau en hañv toulladou holent war ar reier.

Ma ne reer nemet evelse, avat, ne gavor nemet nebeut nebeut a holent; daoust ha n'hellfer ket lakaat an dour mor da vont da aezenn hep ma vije ezomm da ober tan dindan ? Eo. Hag e-giz se eo e reer peurvua evit kaout holent. Pa vez izel an aod (paludou) e vez graet lennou hirgarrezek tost d'an aod; ne vez ket graet gwall zoun al lennou-se rak seul vui ma ne vezint ket doun, seul vui e kouez buan an holent d'ar strad. Etre al lennou se hag ar mor ez eus eur rañvel hag a zigorer pa vez ar mor o vont ; an dour a ya el lennou ha pa vez ar mor o vont kuit e vez serret ar rañvel, hag an dour a chom.

Seurt lennou a vez graet *holenegou anezo*. Da genta, evei just, eo ret lakaat an dour da zilavi : evit se an dour mor a ya diouz eun eil lenn en chen. En hini genta e chom ar pri (lec'hid), an tammon bizin hag an traou all a c'hellfe ar mor kas gantañ. Nebeut dre nebeut goude-se an holent a ya iveau d'ar strad : ar gwella holent a vez tennet diouz al lennou pella.

Neuze e teraou labour an *holenerien* anvet c'hoaz *pa-luderien* (moarvat dre ma vez al lennou-holent peurvua a-hed an acdou paludek). N'eo ket ar c'haera micher, bini an holener. Gant eun doare rozell pe rastell e skub an holent diouz gouede al lenn dre ma kouez, ha gouedeze e taol an holent se a verniou bras evit dissec'ha, da c'hor-toz beza gwerzet. Lavaret am eus ne oa ket ar gwella micher ha setu amañ perak : ne c'heller labourat ne-

met e-pad an hañv; an holl a oar ervat e chom an dour da sac'ha pa vez gleb ha yen an amzer, ha bloavelzou a zo evel 1930 ma ne vez hañv ebet !

E Breiz n'eus ket nemeur a holenegou nemet e kostezioù Bro-Rez ha Gwenrann, etre aberiou ar Wilen (stêr Roazon) hag al Liger (stêr Naoned).

Mengleuziou-holen

War bord darn eur moriou ar broiou tomm ha kras e weler tammou holen evel ma weler amañ skourn e-pad ar goañv. E broiou a zo, zoken, evel ar Sahara, ma oa moriou bihan gwechall, dizec'het krenn bremañ, ma weler holen chomet war-lerc'h ar moriou-se.

Broiou all a zo ives ma oa moriou enno gwechall; ar moriou se a zo dizec'het o lezel holen en o lœch ; gloet eo bet an holen-se gant an douar ha chomet eo a wele-dou feo dindan. N'eo ket disheñvel an holen-se diouz eur maen ha setu perak eo anvet *maenholen*. Kenta tro-ma 'ez eus bet soñjet en dra-se e oa o welout eiennoù sail, dour an einenennou-se a zo salloc'h c'hoaz eget an dour mor (arabat d'an neb en deus sec'hel mont d'he zerrí duhont). En eur doulla puñsou ez eus bet kavet berniou holen dindan an douar. E kals broiou ez eus evel-se holen en douar.

Evit tenna an holen ac'hano e reer e daou zoare. An doare nevesa eo ober eur puñs, lakaat an dour da redek ebarz ; an holen a deus ennañ ha pa greder e vez teuzet a-walc'h e vez tennet kuit gant plomennou. Evit kaout an holen e vez lakaet da c'houde e lennou evel holenegou. Eveñse eo e reer e Reter Bro-C'hall. Met pa vez teuzet re a holen e c'hell toullou bras chom a-zindan hag an douar a ziazez awechou en eur ober kals droug.

Eun doare all a zo, kosoc'h, ma reer gantañ e Polonia: ober puñsou ha ribouliou dindan-zouar evel evit tenna glaou, ha gant al langeade e tennet an holen kuit. Da geroc'h e teu marteze, suroc'h eo avat. E Polonia ar C'hreisteiz e reer evelse abaoe kantvedou ; meur a Gilometrad bentou dindan-zouar a zo tro-war-dro kér Viéltchka ; tiez ha chapeliou zoken a zo eno, graet en holen holl. An aoteriou, ar pilerou, pep tra a zo graet e maenholen, ha

n'eus netra kaeroc'h, eme ar re a zo bet eno, eget gwe-lout ar chapel-se, ar mogeriou anez i lugerni pa vez ar gouleier war enaou.

Bep bloaz e tennet diouz mengleuziou holen Viéltchka ha Bochnia war-dro 800.000 lur holen. Eur binvidigez eo evit ar vro.

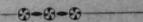
An holen hag ar c'henwerz

Da genta e talv da zebri d'an dud. Daou seurt holen a zo anavezet : an *holen glas* hag an *holen gwenn*. An holen glas n'eo ket bet labouret, an holen gwenn, heñ, n'eo nemet holen glas bet strinket a-gas enep tammou houarn-ruz.

Talvezout a ra ives d'ar chatel ha mat e veze lakaat d'ezoa atao eun tammiig etouez o gouelen. Mat eo ives e lakaat e-tonez ar foenn. Gwellaat e ylaz ha mirout ou-tañ da domma a ra war eun dro.

Erfin al labourerien-douar n'am dislavarin ket pa lavarin d'ezoa eo talvoudus c'hoaz d'ezoa an holen evit salsa o c'hig hag ar besketaerien evit salsa o fesked : e broiou a zo ez eus kalz goulenn d'ar pesked dalc'hent en *hili*.

G. DEWI.

Eus an Arvor d'ar Menez

An A. Perrot, Rener *Feiz ha Breiz* hag a oa kure e Plougerne abaoe ar brezel a zo bet hanvet da berson e Scrignac d'an 23 a viz du; paotred yaouank e gelc'h-studi a en em vodas evid ar wech 'diveza en dro d'ezan e Kervikael, d'an 3 a viz kerzu, hag unan anezo, en hano an holl, Stephan ar Boucher, eus a Enez-Cadeg, a lennas d'ezan ar c'himiad-man :

Aotrou Perrot,

Setu seiz vloaz tremen, abace miz here, m'ho peus savet kele'h-studi « Paotred Mikael an Nobletz » e P.lougerne; adalek ar miz-se betek vr̄cman ez omp bet en em vodet en dro d'eoc'h, en ti-man, ouspenn seiz kant kwech, met tremen a ra pep tra hag hizio, siouaz, eman ar vodadeg ziweza! hizio eman bodadeg ar c'himiad; hizio eman bodadeg ar c'henavo.

Holl ez omp glac'haret ha pa zonjomp er pez a zo bet graet ganeoc'h en ti-man evidomp e chomomp a-bañ da zellel an eil cuz egile ha poanet holl, ec'h en em c'houlenomp petra e tevio da veza hiviziken an darempred hon eus bet gand an ti-man epad ouspenn seize vloaz.

An ti-man a oa eu ti laouen ha digor d'an holl; an ti-man a oa eun ti a zeskadurez e gwirionez breizat; en ti-man e doug pennadou eus nozveziou hir ha tenval ar goany ha pardaeziou laouen sulveziou an hanv hon eus dastumet madou, nann madou korf, met madou spered : gouiziegez war ar vicher, gouiziegez war ar vro, gouiziegez war ar feiz.

En ti-man ho peus desket d'eomp beza diou wech den, nann den hepken evel ma 'z omp dre ar c'horf, met den iveau dre hor spered.

En ti-man hon eus desket ganeoc'h pevar ha tregont pez-c'hoari; re-zoanis ha re farsus, met holl kentelius ; o*c'heariet hon eus aman hag a-hont d'an nebeuta kant gwech; da heul ar peziou c'hoari-man ho peus desket d'eomp iveau kanaouennou brezonek, kanaouennou kaera hor bro ; o c'hanet hon eus dre bevar c'horn Breiz-Izel.

Eus an ti-man ho peus c'hoaz hor bleniet a-dreuz hag a-hed eskoptiou Breiz da Gemper, da Zantec Anna, da Wened, da Lokronan, da Zouarnenez, da Vontroulez, da Wengamp, da Landreger ha da veur a lec'h all, gwech evel perc'hirined, gwech all evel bleun-brugerien evit gwelet traou kaera hor bro, lochennou he sent koz, lec'hioù o merzerenti, he ilizou meur, he chapelioù hag he c'halvariou kizellet, bolzou a enor hon tud vrudet hag hor brezelourien; he c'hastell krenv ha touribell et hag he boaeou dudius ha dispar; ouz hor c'has evelse da ober anaoudegez gand oberou hon tud koz ho peus startet ennomp ar feiz, desket d'eomp istor hor bro hag hol laket d'he c'haret ha da gomz anezo d'an holl.

An holl draou-man, daoust ma 'z int kaer dreist, daoust ma 'z int tenzoriou, a zo nebeud anavezet gand an dud; met ni eo hon eus bet an eur-vad d'ho kaout da ziskouez d'eomp hor peadra, c'houi, Rener *Feiz ha Breiz*, c'houi, tad ar Bleun-Brug, c'houi, tad ar baotred yaouank, c'houi, istorier hep par hor bro.

Ar boan ho peus kemeret d'hor c'heleññ ne vez biken ankounac'haet hag ar gwirizou ho peus sanked en hor c'halon ne 'z aint morsé da hesk; ni a denno talvoudegez anezo, a gomzo anezo dalc'h-mat, en-dro d'eomp d'hor c'herent, d'hor mignoned, d'hon amzeizen, gant plijadur, mar bez bolontez Doue, d'hor bugale ha d'hor bugale vihan, ha diwezatoc'h p'hor c'havoc'h pe e Santez Anna, pe er Bleun-Brug, pe e Plougerne, pe e n'eus fors pe lec'h, e kavoc'h atao Bretoned kalonek, kristenien start ha leun evidoc'h a anaoudegez vat ha diwezatoc'h c'hoaz pa vez kerzet kalz bloaveziou, pa vez aet, pell a vez, pep hini eus e du, pa c'houlenoc'h meneg eus Plougerne, eus o c'hoarierien goz, fizians am eus e vez gellet respont d'eoc'h atao, ez a atao kalz tud da bardona da Zantec Anna, e vez graet atao pardon an Arvoriz ha benniget ar mor, ez eo atao o c'hoarierien goz Bretoned fur, tud a skouer vat hag a boagn da zesk d'o bugale ar pez a zo bet desket d'o zad.

Ha breman, paotred, a-raok ma 'z aio an Aotrou Perrot eus an ti-man, an doare gwella a gav d'in d'e drugarekaat eo toui d'ezan e talch'himp atao start d'e genteliou hep

morse o ankounac'haat hag e pedimp evitan en hor goueliou bras, en hor pardoniou, ma plijo gant Doue kenedelc'her da skuilh warnan e vennoz ma c'hello ober duhont e Scrignac ar vad en deus graet du-man e Plougerne.

Ar c'himiad kalonec-se a oa sinet gant S. Boucher, eus a Enez Cadeg, Pierre Abjean, eus ar vourc'h, Theophile Caraës eus ar vourc'h, Andre Pronost eus a Gerferre Vihan, Joseph Simier, eus a Enez Cadeg, François Loaec eus a C'horre-kér, Stephan Loaec, eus a Gerferre Vras, Joseph Merrien, eus ar Chrouaneg, Louis Loaec, eus a Gergasken, François Salaün, eus a Groaz-Boulig, Joseph Abguillerm, eus a Hellez, Lucien Kerandel, eus a Zant Kenan, Jean Lossec eus a Gerilly, François Floc'h, eus ar C'harbon'. Gabriel Roudaut, eus ar vourc'h, klanv war e wele, n'en devoa ket gellet dont d'ar vodadeg.

An A. Perrot, goude beza o zrugarekaet eus ar c'homzou o devoa gouezet trei ker brao da lavarat d'ezan o c'henavo, a lavaras d'ezo o divije, hiviziken, digand an A. Gourmelen, an harp, ar skoazell hag ar sklaerijenn o deveze digant'an : kelic'h-studi Kervikael ne die ket kouezha ha ne gouezo ket.

D'ar 14 a viz kerzu, da zeiz pardon sant Kaourintin, patron eeskopti Kerne, eo e voi peurlaket an A. Perro*, en e garg nevez, gand an A. Falhon, person Huelgoat, dirak an A. Tababardon, person Plougerne, an A. Grall, person Kraozon, an A. Bihan, person Berrien, an A. Kerebel, person Poullaouen, an A. Lechvien, person retrid Landeger, an A. Madec, kure Elliant, holl guzulierien iliz Serignac; an A. Connan, eus a Berros-Gwrieg hag e vab a oa deuet ives d'ar gouel en hano ar Bleun-Brug.

Antronoz e teuas mignonned *Feiz ha Breiz*, en o fenn an A. Uguen, person Plougastel, ha beleieu ar parrezioù tro-wardro, da welet ar person nevez. Da gloza lein, an A. Clisson, person Plounerin hag an A. Gargadennec, person Brennilis, a ganas an diou ganaouenn a gavoc'h aman warlere'h.

AL LABOURER

Evel eun arouez a zoujans, hag a gengarantez evit ar BREZONEG, d'an Ao. PERROT, person nevez Skrignac.
14-12-30.

Ton : Ar CHOUANTED.

'Vit gounit e damm bara, e renk ar paourig-kaez,
Daoust d'e stad ha d'e vicher, e ker ha war ar maez,
Pigosat e dachennig hag he c'hempenn ervat.
Goulenn ives gras Doue, da founna pep trevad.

Abred-kaer diouz ar beure, diwezat diouz an noz,
Daoubleget e géin gantan a-us d'an havreg koz,
Ha pegen trist e zoare, pa vez hep surentez
Da gaout eur begad amann, 'vit frita paourentez.

O, bez ez eus a-dra-sur micheriou gounidus :
Labour diwar an dorchenn, peurvua distrivus.
War dachenn ar Brezoneg, daoust peger lemm ar falch'h,
E renk ober alies bouzelenn voan ar yalc'h.

Met mar deo an dachenn-man diaes da zifraosta,
N'en deus met mui a zellid neb outi a dosta.
Gant ho kalon a Vreizad, daoust d'an avel a-benn,
E strivit diouz ho kwella da gas an erv da benn.

Prest oc'h atao da zifenn ouz tud fall ha direiz,
Hor Breiz hag hor brezoneg, hor giziou hag hor feiz ;
Evit reiza eeuun pep tra, ha difenn hor Yez koz,
Vez bepred lemm ho pluenn ; ho teod ne vez ket saoz.

E-pad pemp bloaz war nugent, ho tourn war an aiar,
Hoc'h eus en hor Breiz-Izel, daoust d'ar boan, d'ar c'hlaf [char],
E-kreiz tommder an hanvou ha skouladou ar c'hrug,
Digoret kalz a antou, ma vleunje ar « Bleun-Brug ».

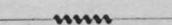
Eul labour didalvoudus evit dastum madou ;
Met kals-well eo beva paour ha heulia hon Tadou ;
Derc'hel bepred evelto, daoust da skilfou pep bleiz,
Birvidik en hor c'halon, karantez Feiz ha Breiz.

Neb a labour eviti chomo ket dizano,
Met e-pad ar c'hantvedou, e vleunio e ano.
'vit kizellat hoc'h hini, bugale Breiz-Izel,
A renko kas da aoura hep-mar beg o c'hizell.

Hizio ar bleun-brugerien, e pevar c'horn hor Breiz,
A drid ouzoc'h o c'halon, ha n'eo ket souez, va feiz.
Hag e Nenvou hor Sent koz, ganto Arzur, Marzin,
E seblant d'in o gwelout, gant stad o vousc'hoarzin.

'teuez ar brug, al lann melen, war lein ho meneziou,
Ra skedo diandan ho tourn, hed-ha-hed an deizion,
'vel an heol ' an eneou, birvidik en o c'hreiz,
An diou rezenn surzodus o ano « Feiz ha Breiz ».

Krug = skourn du.
Menez-Laouenan, 12-12-30. P. J. GOUR-NA-DIL.

Da aotrou person nevez Scrignac

War don : Noel, Noel.

1

Er mintin-man, abred war zao,
Al lapoused gand o mouez vrao,
War ar skourrig holl a gane,
Bennoz Doue gant karante.

2

'Vel al lapous breman ive,
Ni ' lavaro : Bennoz Doue.
Ha ni gano gant levenez
D'hoc'h enori, kaera dervez.

3

Va c'hanaouenn 'vo da genta,
Evit laret, na petra 'ta,
Da vro ar Brug 'z eus degaset
Eur beleg mat anavezet.

4

O ya ! laouen, e Bro Gerne,
E Bro Leon, Treger ive,
Aotrou Perrot, c'houi zo brudet
'Vid ar c'henta 'touez ar Varzed.

5

Brizeuk gwechall, ar barz karet
E Galleg flour en deus skrivet
Person Scrignac, beleg gouiziek
Zo mestr dispar ar Brezoneg.

6

Gand ar Bleun-Brug, bokedig koant
Ar gwir vreizad a lavar drant :
— Doue, va yez, va bro, va gouenn
Zo va zenzor a wir gristen.

7

Ar Varzed koz e Breiz-Izel.
'Viras ouz ar Feiz da vervel ;
Gant Feiz ha Breiz ganeoc'h renet
Ar gizou mat 'vo kendalc'het.

8

Ken etrezomp ema ar c'hiz
D'en em welet eur wech er miz' ;
Oc'h en em welet alies
E starta an unvaniez.

9

Va mignon ker, ho kenvreudeur
 Eus Huelgoat, Berrien, Botmeur,
 Hini Plouye hag e gure
 O resevo ha noz ha de.

10

Da Volazec ha d'ar Foulhez,
 E chellit mont gant levenez
 Hag e ti Jak Lok-Maria
 E kavfot mat ho tamm bara.

11

E Poullaouen 'peus eur mignon,
 'Zo evidoc'h frank a galon,
 E Plougoven, e Gwerleskin,
 Grit eun azez, tanvit ar gwin.

12

E Botsorhel, Lanneanou,
 E vez freskad war an taoliou ;
 Bouest Fanch David 'ra tro an ti
 Da zistanka d'an holl o fri.

13

E Carnoet, mignonet vat
 Ouzoc'h bepred a ray kals stad,
 Hag en o zi ar veleien
 A gav blaz vat gand ar zoubenn.

14

E Brennilis, eul lochennig,
 'Vid ar person 'zo eun neizig ;
 Pa vez kavet ebarz er gêr,
 Ra dor zigor d'an holl seder.

15

Va mignon Paol (1), dalc'h mat atao,
 Bez yac'h, nerzus, skany, war da bao,
 Hag e vo kig ha fars ive,
 Pa vezi person, hep dale.

16

Eur spered den eus ar barrez (2)
 En deus dastumet er menez,
 Eur zon koant a ray plijadur
 D'an holl aman, o ya ' dra sur.

17

Va son d'in-me ma n'eo ket koant
 He c'hana deoc'h em eus bet c'hoant
 Nemet laret va c'harantez
 D'am c'henvreur ar person nevez.

18

O va breudeur, yec'hed d'eomp holl,
 Hor yez biken ne 'z ay da goll,
 Savomp eta sounn hor gwerenn,
 Da Feiz ha Breiz, ya... da viken !

Y. GARGADENNEC.

(1) An A. Jezequel, kure Scrignac.

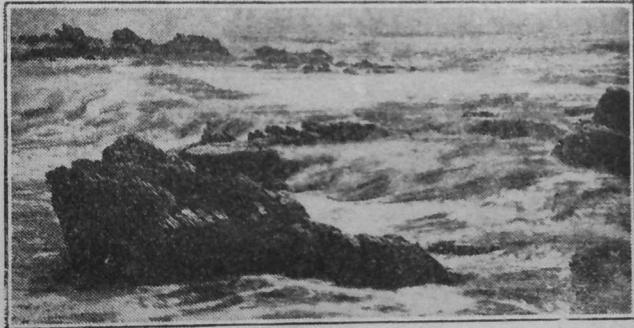
(2) An A. Madec, kure d'Eliant.

KELEIER AR MIZ

Kantved an A. Gwilhou e Penmarc'h

Ma oa bet kaer ar gouel graet e Cleder en enor d'an A. Gwilhou, d'an 18 a viz gwengolo diweza, an hini grael e Penmarc'h, d'an 30 a viz du, a zo bet kaeroc'h c'hoaz koulz lavaret; bugale eleiz evid al lenn hag ar c'hana; kemend a dud en oferenn-bred ma rankas meur a hini anezzo chom er maez eus an ilz; goude lein prezegerien, kanerien ha kanerezed, c'hoarierien ha c'hoarierezed eus an dibab ha gand an draze an amzer war he zu.

An oferenn-fred a vee kanet gand an A. Pemp, kure Gwitalmeze, ginidik eus a Benmarc'h hag ar brézegenn a vee graet gand an A. Fave, kure Scaer, eur c'hlederad evel an A. Gwilhou. Goude an oferenn an Aotrou 'n Eskob

Aed Sant Gwenole Penmarc'h

deuet e-unan da ren ar gouel a lavaras eun nebeud komzou da veuli an A. Gwilhou, beleg santel ha skrivagner dispar, ha da drugarekaat ar gristenien a oa deuet ken niverus d'hen enori: iliz vrás Penmarc'h n'oa ket bet kei leun ha ma oa en deiz-se, mil bell a oa. Parrez Penmarc'h

a zo brudet evit he aochou gouez hag he gwall-vor, he martoloded dispont hag he zud a feiz: « Al eme an Aotrou 'n Eskob, gand a reoc'h, mirit ho feiz. Epad an XIXes kantved, parrez Penmarc'h he deus roet nebeud a-walc'h a veleien d'an eskepti; peagnit, c'houi dreist-holl, mammou kristen, da lakat da ziouan e kalon unan pé unan eus ho

Merc'hed Sant Gwenole Penmarc'h

pugale an iouj da vont da veleg; eun enor eo evid eun tiegez rei unan eus hg bugale da Zoue! »

« Oude an oferenn ez ejod e prosesion d'ar vered da gana al Libera war bez an A. Gwilhou hag an Aotrou 'n Eskob,

a lavaras ar bedenn ziweza. Lein a voe servichet raktal goudeze e ti-skol ar merc'hed; ouspenn pevar c'hant den a oa ouz taol; a-raok kloza ar pred, an A. Cornic, Rener a Quiñiou, person Penmarc'h hag an A. Duparc, Eskob Kemper a gomzas. An otroù 'n Eskob a reas meuleudi an A. Gwilhou ha meuleudi martoloded Penmarc'h. Eun derivez ma komz d'ar Pab diwar o fenn, henman a lavaras d'ezan: « Kalon-nekoc'h int c'hoaz eget kaloneka tud an amzer goz! »

Wardro teir eur e oa pe c'hellijod staga gand ar c'hoaria-deg, er patronach ouspenn pemp kant den a c'hellas mont er zal, met klement all a renkas chom er maez.

An A. Perennes a reas neuze eur brezegenn war dalvoudegez an A. Gwilhou evel skrivagner breizat, Ganet e Arvor Cleder ha tremenit gantan e bennzek vloaz diweza e arvor Penmarc'h, an A. Gwilhou en deus renket en e werziou eleiz a daolennou didius a wele war aochou e vro.

Kement-se a deu da veza anat, dreist-holl, pa lenner Bagig Sant Per, an diweza kanaouenn a gaver e Kantikou Eskopti Kemper ha Leon.

Merc'hed yaouank ar Gilvineg a ganas ar c'chantik savet er bloaz 1886 evit Jubile ar Gilvineg.

An A. Gwilhou en deus kouer a Werc'hez eleiz a gantikou a gaver e Kantikou an Eskopti, savet er bloaz 1880 hag e Miz Mari an Eskob dall, savet gand an A. Sann, person Bannaleg ha moulet er bloaz 1891. Merc'bed ar Gilvineg a ganas iveau unan eus ar c'hatikouze: Kantik I, V. Lambader, savet er bloaz 1877.

An A. Gwilhou en deus savet c'hoaz eleiz a gantikou evit konsekrasion meur a iliz nevez, evel evit sant Yann Trolimon, Lannilis, Plobannalec ha Treboul; ar c'haera anezo eo Kantik iliz nevez Treboul: an A. Perennes her c'hanas, en eur bouzea war ar c'houblajou o devoa ar muia talvoudegez.

Warlerc'h an A. Perennes, daou baotr eus skoñ sant Gabriel Pont 'n Abad a zisklaerias « Sant Yann Vadzour hag Herodez », eun diviz savet gand an Gwilhou.

Merc'hed Penmarc'h a c'hoarias Ar Yar zu hag ar Yár Wenn ha merc'hed ar Gilvineg « Eur penn-skaw a blac'h. » Noz du e oa hag e chomet c'hoaz da zellet ouz ar c'hoari ha da zelaou ar c'han. Bennoz ar Zakramant a glozas ar

gouel. Trugarez d'an A. Quiniou ha da Renerien Bleun-Brug Kerne da veza renket ker mat eur gouel ker kaer.

Oberou an A. Gwilhou

Setu aman anoiou rak-prenerien miz du.	1
An Tad Camenen, 2 rue Volney, Angers.....	1
An A. Talabardon, person Plougerne	1
An A. Bihan, kure Plougerne.....	1
An A. Gourmelon, kure Plougerne.....	1
An Dim. Mari Abguillerm, Kerjeug, Plougerne.....	1
An A. Eugène Le Gallo, Inguiniel (Morbihan).....	1
Leanezed hospital Kemper.....	3
An A. René Manuel, kure Briec.....	1
An A. F. Guivarc'h, kure Briec.....	1
An I. Halleguen, Pléyben.....	2
An A. Goff, kure Ergué-Gabéric.....	1
An Dim. M. A. Cabon, « Léonarde », Plougerne.....	1
An A. Louis Loaec, Kergasken, Plougerne.....	1
An A. Caroff, kure Landunvez.....	1
An A. Louis Loaec, Kergasken.....	1
Kenvreuriez ar Brezonieg, Kloerdi Kemper.....	2
An A. Joseph Quemeneur, Kloerdi Kemper.....	1
An A. Yv. Floc'h, Kloerdi Kemper.....	1
An A. Kaour Calvez, Kernech, Plougerne.....	1
An A. J. Le Bot, skolaer, Daoulas.....	1
An A. Barre, 21, rue Fautras, Brest.....	1
An A. Keransflec'h, person Bulat-Pestivien, skoazeller.	1

26

Rakprenerien miz kerzu

An A. Bernard, kure Penmarc'h.....	25
An A. Le Gall, person Gilvinec.....	5
An A. Blons, kure Gilvinec.....	1
Aotrou person Plomeur.....	10
Aotrou person Plounour-Lanvern.....	5
An A. Auffret, kure Loctudy.....	1
An A. Coeffeur, Pont 'n Abad.....	1
An A. Marc, Kernevel.....	1
An A. Paugam, skol St-Gabriel, Pont 'n Abad.....	1

An A. Le Bec, Pont 'n Abad.....	1
Aotrou person Clohars-Carnoët.....	1
An A. Quiniou, person Penmarc'h.....	10
An I. Janvier, Kernevez Penmarc'h.....	1
An I. Lucas Tanneau, Kervilon Penmarc'h.....	1
An A. Lossouarn, Penn-ar-Gêr, Penmarc'h.....	1
An A. Berlivet, Kerity-Penmarc'h.....	1
An A. Le Borgne, tour-tan Eckmühl, Penmarc'h.....	1
An A. Sébastien Jaouen, Pont 'n Abad.....	1
An A. Michel Henaff, Ploudreuzic.....	1
An dim. ar Minor, rue Victor Hugo, Pont 'n Abad.....	1
An A. Calvez, Kerskaven, Penmarc'h.....	1
An A. Auguste Millio, 18 rue Voltaire, Pont 'n Abad	1
An A. Alan Peron, entrepreneur, Penmarc'h.....	1
An I. Le Pape, Lorc'h-ar-Joa, St-Guenole-Penmarc'h.....	1
An A. Gwil. Tanneau, Penmarc'h.....	1
An A. Auguste Drezen, Penmarc'h.....	1
An A. J.-P. Seven, Penmarc'h.....	1
An A. Alan Gueguen, Penmarc'h.....	1
An A. Cornic, Rener ar Bleun-Brug, Douarnenez.....	5
An A. P. Durand, Rener skol Sant-Gabriel.....	3
An A. Gab. Monot, Pont 'n Abad.....	1
An I. Nonnat Floc'h, Loc'h-Taro, Penmarc'h.....	1
Intanvez ar Guiriec, Penn-ar-Prad, Penmarc'h.....	1
An Djm. Leonie Nedelec, Kerity-Penmarc'h.....	1
An A. Rene Le Bec, Kerflank, Plomeur.....	1
An I. J.-M. Boderet, Penmarc'h.....	1
Itron Louis ar Penn, Kerquidan, Penmarc'h.....	1
An A. Nehu, Plomeur.....	1
An A. Lan ar Gall, Penmarc'h.....	1
An A. N. Queffelec, Penmarc'h.....	1
An A. Hénaff, Cons. gén., Pouldreuzic.....	2
An A. Queinnec, dean chalonied Kemper.....	1
An A. J. Stephan, rue Danton, Pont 'n Abad.....	1
An A. Eugène Jacq, Douarnenez.....	1
An A. Abolivier, Kure Ploare.....	1
An A. J. Guichaoua, Saint-Guenole-Penmarc'h.....	1
An I. Marechal, 83, Hent ar gar, Gilvinec.....	1
I. J.-M. Tanneau, Penmarc'h.....	1
An Dim. Le Chat, directrice de la Poste, Penmarc'h.....	1
An A. Morvan, Saint-Guenole, Penmarc'h.....	1

Intanvez Pichanel, Penmarc'h	1
Intanvez an Drezen, Penmarc'h	1
Intanvez Ap. Stephan-Gloane, Penmarc'h	1
Intanvez Laouenan, Saint-Guenole, Penmarc'h	1
An A. J.-M. ar Penit, Leskoaz, Penmarc'h	1
I. Visant Helias, Saint-Guenole, Penmarc'h	1
I. Jean Lucas, Kervilon, Penmarc'h	1
I. an Treo, Penn-ar-Gear, Penmarc'h	1
An I. Boderet, Saint-Guenole, Penmarc'h	1
An A. P. Rioual, Kervilon, Penmarc'h	1
An A. Rene Donnard, Saint-Guenole, Penmarc'h	1
An I. Drezen, Budoc Leskoaz, Penmarc'h	1
An I. Nicolas Drezen, Formazal, Penmarc'h	1
An A. P. Tymen, Saint-Guenole, Penmarc'h	1
An A. Louis Lores, Saint-Guenole, Penmarc'h	1
An I. Stephan Jegou, Saint-Per, Penmarc'h	1
An I. Louis Drezen, Kerveleg, Penmarc'h	1
Intanvez al Lucas, Loctudy	1
An I. Daoulas, Penmarc'h	1
Int. ar Pronost, Kerferre, Plougerne	2
An A. Y. an Drezen, Skrivagner er Chourrier	2

131

Leoriou rakprenet er c'houec'h miz kenta:

$$148 + 89 + 138 + 45 + 25 = 31 = 602$$

Ra gendalc'ho mignoned an A. Gwilhou ha mignoned
ar brezoneg da zegas o ano da Rener « Feiz ha Breiz »,
Scrignac, kenta ma c'hellint.

Ar re ne brenint ket al leor a-raok ma vezou moulet
a ranko, m'o devez c'hoant d'e gaout, e baco kalz keroc'h
goudeze.

DIVINADENNOU

DIVINADENNOU MIZ GENVER

- I. — Eur vuoc'hig velen 'm eus er prad
hag a ro lamm' d'ar baotred vat.
20 p. ar r. *Degaset gant Jean Le Vasseur, Logonna-Daoulas.*
- II. — Breur ha c'hoar ' ya da foar ar Faou
Unan ' lar gwir, eun all ' lar gaou
hag e leront henvel o daou
20 p. ar r. *Degaset gant Jean Le Vasseur, Logonna-Daoulas.*
- III. — E pelec'h ema ar pèvar beleg a zo atao o tougen
an eskob war o diouskoaz ?
20 p. ar r. *Degaset gant G. ar Ber, Rest, Taole.*
- IV. — Pet lizerenn a ya da ober eur cedukamm?
20 p. ar r. *Degaset gant G. Mailloux, Bohars.*
- V. — Petra raer da genta a-raok mont d'ar gwele?
20 p. ar r. *Degaset eus Toulon gand eur martolod breizat.*
- Degas ar respontchou hepken da fin an tri miz.

~~~~~

Prenit er miz-man :

Almanag Feiz ha Breiz

4 real ar pez her goulenn ouz an A. Paul Raoul, 11, Rue
Algésiras, Brest.

Pajennad Breuriez-Veur ar Brezoneg

Pennadou a-bouez diwar-benn stad ar Yez.

Er « Revue Celtique », kevrenn XLVII, niverenn 1-2, e kavor daou bennadic a-bouez, an eil diwar-benn gouezleg enez Vanao, egile diwar-benn hor brezoneg.

Eman gouezleg Manao war e dremenvañ. « Unan hepken am eus kavet, eme ar c'heltiegour brudet Marstan der en eul lizer skrifet gantan d'ar « Revue Celtique » goude tremen tri miz war al lec'h o studia, eun den hepken am eus kavet en encezenn a-bez gouest da gomz ar gouezleg distak-mat ; tri pe bevar her c'homz peuvvat, eun tregont a var eun dra bennak... » Mervel a ra gouezleg Manao en doare end-eeun ma 'z eo märvet, aman e Breiz, brezoneg gourenez Vaz diwar disrannidigez diouz ar benyez keltiek, distudi ha dilenngez. En eur yez skrifet unvan, studiel ha reizet gant tud akitw, desket d'an hoell er skoliou hag o vaga eul lennegez keltiek uine eman silvidigez hag amzer-da-zont'hor brezoneg.

En eur pennad da heul e ra ar « Revue Celte » eun daolenn verr eus stad hor brezoneg. Savet eo bet diwar daou enklask : hini *Gwadarn* ha hini Dauzat (« Revue de Philologie française », 43vet bloavez). Setu aman kendastum-kloza ar pennad : « Eman ar brezoneg lakaet en argoll, dreist-holi er c'hériou, el lec'hioù ma vez darempredadurion estren (war an aochou-mor da skouer), hag er skoliou ». Lenn a heller war *Vreiz-Alao* (9 a viz Du 1930) eur pennad gant Yann Skolaer diwar-benn ar drastusa eus ar skoliou, ar skol-vamm (école maternelle). Lazet-nik e vez ar brezoneg ganti hag evel trouc'het en e wrizienn : « Ar brezoneg a weler o vervel e kement lec'h maa ra herz ar skol-vamm, trumm-souezus evel en eul luc'hedenn... »

Diweza niverenn *Y Ddraig Goch (an Aerouant Ruz, mouez Emrenerien Gembre)* a ra meneg eus an taolou a vez skoet, — e Kemble evel e Breiz, — ouz ar Yez hag ar Spered-bro e-sked boda youankizou. Eun skouer vat e-kenyer sc : Klasket o doa renerien ar Skouted saoz sevel eur strollad e Llanberis. Eilgeriet e vee d'ezo gand an aotrounez Ben Owen, Roberts ha Davies, prezegou-

rien e peh a chapel er gér-ze: e oant oc'h en em sevel a-unvan a-eneb ar mennad, dre ma oa al labour ma stag outan ar Skouted graet eus ar gwella gand « Urz-spi Kembre » dindan an dishenvelidigez-man a zo, emezo, eus ar penn: bez' ez eus eus « Urz-spi Gembre » eur savadur brôadel a laka Yez, Spered-bro ha Hengouniou da ziazez e labour... »

***

Buhez H. S. Jezuz-Krist hervez ar pevar Aviel laket en unan, gand an Aotrou Uguen, Chaloni a enor, Person Plougastel-Daoulas, ha, da heul, Kenteliou, gand an Tad Eujen, misioner kabusin, embannet gant « Kenteliou-sant Fransez » eus an Oriant. E gwerz er Chloerdi-bras Kemper. Priz 25 lur.

Ar pez na lavar ket an talbenn-ze eus al levr eo e weler warnan eur c'holbenn eus ar re gaera gant penn Hon Salver kurunet a spern hag e kaver en e ziabarz eun niver skeudennou kelennus ha dedennus meurbet gant taolen-nou-douaroniez eus an Douar-santel, d'al lenner da heulia warnezo aes-tre daryoudennou an Testamant-koz ker-kous ha buhez, oberennou ha prezegennou Hon Salver. Mouet eo en eun doare lizerennou-moul a zo eus an aesa da lenn.

Evid al levr-man eo en doa skrivet hon Eskob breizat, an aotrou Trehiou, al lizer a rojomp en hon diweza « Pa-jennad » eun arroud anezan diwar-benn « ar red-holl ma 'z eo unvani ha reiza ar yez skrivet ». Eur mat a gammec en hent-se e vez « Buhez Hon Salver ». Seul pouezusoc'h e vez he levezon ma vezoz lennet ha pieustret, neket hepken gand ar bobl gristen, hogen iveau gand ar chloer. Galvet eo da vez levr-dourn hor beleien hag hor misionerien a Vreiz en o chelennadurez kristen.

Eman hor menoz sevel, e-skeud an embannadur-man, eun nebeut eveziadennou diwar-benn hor geriadur, — arabat rei digemer ennan d'ar geriou galleg, pa heller ober a-hend-all, — ha, dreist-holl, diwar-benn kevreadur (syntaxe) hor yez, ar pep pouezusa enni louc'het ma 'z eo en he stumm hag en he zroiou hor spered-gouenn en e zouna, hag ez eus, dre-ze, d'en em ziwall piz diouz he distresa pe he faouraat er yez lennek unvan.

***

Causeries linguistiques d'un Haut Breton gand E. Ernault, Rener « Breuriez-Veur ar Brezonèg », Sant-Brieg,

moulerez « Les Presses Bretonnes », Prud'homme-Guyon 1930. Priz 5,45 gand ar mizoukas.

C'hoaz ez eus bet meneg aman warlene eus kevrennad kenta ar « C'haozedennou »-man a yezonie. Setu eman an aotrou Ernault, rener gouiziek hor « Breuriez-Veur ar Brezoneg », o paouez sevel eun eil rummad « Kaozeadennou » a zo bet staget gant an ouz ar re genta en eul levrig a vo talvoudus meurbet d'an neb a bleustr war studi ar galleg hag ar brezoneg.

A-unan gand eveziadennou a bouez war an diou yez ha dreist-holl war ar reusflou a gaver e doare-skriya ar galleg reizet, pe gentoc'h treuz-reizet gand Akademi Vro-C'hall, e kavor le vr nevez aliou leun a furnez d'ar skrivagnieren, d'ar yezonourien ha d'ar skridvarnourien, evel ar re-man a gemerimp bepred da reolenn-stur hor « Pa-jennad » :

Barnerien lennegez, barnit
Kenkouls ar skridour hag e skrid
Hep bri na heg, diouz o dellid.

Strinkit resis eur bann goulou
Hed-da-hed war ho lavarou
Asant; tamall pe arvarou.

Ma vo abeg ar Gwir bepret
Ganeoc'h hael ha reiz skoazellef
'Vit mad an hell dirag ar bed.

Ar Sekretour, F. VALLEE.

Ar Fourrures LEON

(ar brudeta e Breiz)

n'eus nemeto hag a ro paramantchou e
FOURRURES GWIRION
evit ar merc'hed hag a zoug gwiskamant ar vro
Eun dibab bras a vantilli

Pelleteries pour confections et garnitures

Agneau, astrakan, chacal, chèvre toutes teintes, civette de chine, gazelle, kid, lapin d'Australie, lapin de Chine, lapin du pays, toutes teintes, lièvre, loup, mongolie, mouton, marmel, opossums d'Amérique, petit gris, renards du pays et beaux regards fantaisie, skungs, taupe, wallabys, veau, poulain, vision du Canada, fourrages divers, queues de petit gris.

Maison LEON 37, rue Louis Pasteur
BREST

Ti koz L'OLLIÉROU

L'HOSTIS & JORDE

SUCCESEURS

18, 27, rue Louis-Pasteur, Brest

Pa ho pezo eun dra bennak da brena, dalc'hit sonj eo en hon ti e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an dessiniou nevez a mouchouerou ha tavañcherou brodet.

Seiz, mezer, ha danvez a bep seurt.

Dioch ar galite an li-man a werz gwelloc'h-marc'had eget neus forz pehini all.

Eun eskompt a ugant real dre gant a vez roet e march'hadourez ha dek dre dant d'ar familhou niverus diwar giskouez o chartenn.

Au TIGRE ROYAL

FOURRURES & PELLETERIES

37, rue de Siam, BREST

Grand choix de Fourrures de toutes provenances

-- Transformations --

-- Réparations --

PRIX MODÉRÉS

Prena a reer es-kriz, krec'hin lern, kaerellec-vras, lapined; gozed, pudasket, hag all..., ha paet e vezont priziot mat.

CRÉMANT FRANÇAIS

GRAND VIN MOUSSEUX

En vente chez les principaux négociants en vins du Finistère
Représentant : Louis QUÉRÉ, rue Richelieu, Brest

Klenved ar c'henou hag an dent

A. LAPIQUONNE SUCCESEUR DE L. JÉZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skouerliou diveza.
Gwarantisa a ra e labour.

RESEO A RA :

Bep Lun, e LESNEVEN, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn e BRASPARTS hag er FAOU. — Ar chabinet a gonsul tationou a zo digor e Brest, 4, passage St-Martin, aboue 9 eur beteg Kresteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. Tel. 0-16

DICTIONNAIRE BRETON-FRANÇAIS

par

ROPARZ HEMON

Prix : 22 francs.

Ecrire B.P. 75 Brest

Feiz ha Breiz a zo pevar real ar pez

BREST, MOULEREZ AR SKRIDOU MAT, 4, STRAED AR C'HASTELL

Ar Merour : F. GEORGELIN.